

De wereld van Piet Sijpersma (83) is klein geworden. De Sneker zakte voor zijn rijtjest. „Ik mis it autoriden ferskriklik.” Hij richt zijn pijlen op het CBR. „It systeem doocht net.”

TEKST ROBERT JAN SPEERSTRA
FOTO'S NIELS DE VRIES

Beren op de weg

‘Wij zijn echt wel bezig om het ouderen comfortabel te maken’

Het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) gaat niet in op individuele dossiers, zegt Wessel Agterhof, teamleider woordvoering. „Dat doen wij niet via de media, maar via de klant. Deze man mag een klacht indienen. Daar zijn bij ons vele wegen voor.”

In algemene zin wil Agterhof het CBR-beleid best toelichten. Te beginnen met de rijtjest, die gratis is, benadrukt hij. „Je kunt zo'n test inderdaad op minder plekken doen dan vroeger, voor 2017.” Het CBR heeft dit afgebouwd vanwege de kosten en omdat op sommige plekken heel weinig rijtjesten werden afgenomen. „Een rijtjest kun je doen op plekken waar ook onze specialisten zitten: de 'deskundigen rijgeschiktheid'. Zij zijn officieel geen examinators, zij beschikken bijvoorbeeld ook over medische informatie.”

Volgens Agterhof is het mogelijk en toegestaan dat iemand die een rijtjest doet twee keer dezelfde deskundige rijgeschiktheid treft, wat Piet Sijpersma in Heerenveen overkwam. Het gebeurt niet vaak, maar het kan, zegt de woordvoerder. „Wij hebben geen enkele twijfel over de eerlijkheid van onze examinatoren.” Of je het discriminatie of ongelijkheid kunt noemen dat rijexamens (veelal jongeren) op meer plekken gehouden worden dan rijtjesten (veelal ouderen), weet Agterhof niet. „Daar heb ik geen verstand van. Maar wij zijn echt wel bezig om het ouderen comfortabel te maken. Dat is belangrijk bij deze groep. Veel ouderen mogen de rijtjest in hun eigen auto doen. Trouwens, ook jongeren met een aandoening of medicatiegebruik doen zo'n rijtjest. En ook zij kunnen dan alleen in Leeuwarden of Heerenveen terecht.”

Dat het CBR bij Sijpersma de oorgarts heeft gevergd, is het mogelijk en toegestaan dat iemand die een rijtjest doet twee keer dezelfde deskundige rijgeschiktheid treft, wat Piet Sijpersma in Heerenveen overkwam. Het gebeurt niet vaak, maar het kan, zegt de woordvoerder. „Wij hebben geen enkele twijfel over de eerlijkheid van onze examinatoren.” Of je het discriminatie of ongelijkheid kunt noemen dat rijexamens (veelal jongeren) op meer plekken gehouden worden dan rijtjesten (veelal ouderen), weet Agterhof niet. „Daar heb ik geen verstand van. Maar wij zijn echt wel bezig om het ouderen comfortabel te maken. Dat is belangrijk bij deze groep. Veel ouderen mogen de rijtjest in hun eigen auto doen. Trouwens, ook jongeren met een aandoening of medicatiegebruik doen zo'n rijtjest. En ook zij kunnen dan alleen in Leeuwarden of Heerenveen terecht.”

Hij is er elke dag mee bezig. Al een paar jaar. Elke dag. „Dit hat my yn 'e klauwen. En dan bin ik in terriër, hear”, zegt de 83-jarige Piet Sijpersma uit Sneek. Op de tafel voor hem liggen allerlei papieren, zijn computer loopt vol met aanvullende documenten. „Der sit al safolle tiid fan my yn. Se wolle dy kapotmeitsje. It is skandalich.”

Wat is er aan de hand? In 2019 wilde Sijpersma zijn rijbewijs verlengen. Dat gaat niet zomaar. Vanaf 75 jaar, en daarna om de vijf jaar, moeten rijbewijsbezitters (zeil) een gezondheidsverklaring invullen. Vervolgens gaan zij voor onderzoek naar een arts en soms naar meerdere artsen. Met de informatie van de arts beoordeelt het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) of iemand veilig kan blijven rijden.

Zijn gezondheidsverklaring vulde hij naar eer en geweten in, vertelt de Sneker aan tafel. Hij meldde dat zijn linker oog niet meer optimaal functioneert. Zijn rechter oog is goed. Hierna volgde een reeks aan bezoeken aan verschillende artsen. Van een keuringsarts tot een „byldskerm-arts” van het CBR die „allinnich mei syn kompjútter” knopen doorhakt. En als laatste een oorgarts.

Deze arts keek Sijpersma van A tot Z na en concludeerde dat het verantwoord was dat de Sneker deelneemt aan het verkeer. Klar is Kees, dacht Sijpersma. Hij kwam bedrogen

‘Se wolle dy kapot meitsje’

Piet Sijpersma met een deel van zijn papierwerk.

uit. Terug bij de „byldskerm-arts” werd bepaald dat Sijpersma tóch een rijtjest moest doen. „Dus se negearren harren eigen yn-skeakele eachdokter.”

SLECHTE FILM

Hier begint de slechte film waarin hij nu al een paar jaar acteert. Sijpersma vertelt er zakelijk over. Over wat hem overkwam. Over het systeem dat in zijn ogen niet deugt – waarover straks meer. Hij klinkt inderdaad

als een terriër. Maar midden in zijn uitleg verandert plots zijn toon. Hij wordt verdrietig en knakt. „Ik mis it autoriden ferskriklik.” De gevolgen zijn groot. „By in soad freonen bûten Fryslân komme wy net mear.”

Eerder reed Sijpersma, ook beroepsmatig, zestig jaar lang kriskras door Nederland. Schadevrij. Hij en zijn vrouw hadden een Skoda Octavia. „In moaie auto.” Nu hebben ze alleen hun elektrische fietsen nog. De kinderen bieden wel hulp aan. „Mar dy wolle wy ek net tefolle belêste.” De trein is te vermoeiend voor de Sneker, die meerdere aandoeningen heeft, en altijd maar de taxi nemen is veel te duur.

Piet Sijpersma is eerlijk. Na een lange strijd is zijn doel niet meer het rijbewijs terug te krijgen. „Wy binne trjje jier fierder. Ik wol oankaarte wat der bard is, dat wol. It giet om om Piet Sijpersma út Snits. It systeem doocht

“BY IN SOAD FREONEN BÛTEN FRYSLÂN KOMME WY NET MEAR

net. Der is sprake fan rjochtsûngeliksens. It CBR, it ministerje... Se bakke der neat fan!

GEEN NAVIGATIE

Nadat de 'beeldscherm-arts' van het CBR had bepaald dat Sijpersma toch een rijtjest moest afleggen, verschenen er meer beren op de weg. De Sneker mocht de test niet doen met navigatie („hist as âldere ris modern.”) en niet in zijn eigen stad. In tegenstelling tot rijexamens worden rijtjesten in Friesland alleen afgenomen in Leeuwarden en Heerenveen. „Yn Snits ken ik de wei. En jongerein mei hjir wol ofride foar harren rydeksamen. Dat is dochs krom!”

Voor Sijpersma werd het Heerenveen. Hij was te voorzichtig en zakte. „De twadde kear trof ik deselde keardel as eksaminator. Hiel rar. By in rydeksamen had rjocht op in oare eksaminator, mar net by in rydste. Boppe-dat wie hy yn besit fan myn medyske gege-

Verkeersschool ziet 'onnodige problemen' bij rijtjesten

Voor zijn rijtjesten volgde Piet Sijpersma extra lessen bij Dinkla Verkeersopleidingen. Het kantoor van dit bedrijf staat in Balk, in Sneek is een dependance van waaruit de rijlessen plaatsvinden. Sijpersma heeft voor een deel gelijk, vindt Martje Sieperda van Dinkla. Zijn betoog heeft veel sterke punten, maar ook enkele minder sterke. „Het CBR blijft natuurlijk een log orgaan”, zegt Sieperda. „De centralisatie in 2016-17 heeft het voor ons moeilijker gemaakt om de mensen te bedienen. Juist ook bij deze kwetsbare groep, de ouderen.” Na de ervaringen met onder anderen Sijpersma heeft Dinkla het CBR een brief gestuurd met opmerkingen en tips. Bij kandidaten die rijtjesten moeten doen, ziet Dinkla 'onnodige problemen', staat in de brief.

Zo raken de 'medische kandidaten' soms al vermoeid door de extra tijd die zij nodig hebben en pakkets die ze moeten meenemen naar de rijtestlocatie te reizen. Ook worden lesrijden en afrijden onnodig duur, geeft Dinkla aan. Overigens worden steeds meer rijtjesten opgelegd als gevolg van een herziening van het puntenstelsel. Hierdoor kan de centralisatie van zes jaar geleden juist weer 'ongedaan worden gemaakt', aldus de verkeersschool. Het bedrijf heeft nooit een reactie gehad van het CBR op de brief.

Dat er bij een bepaalde leeftijd, in Nederland 75 jaar, een toetsing is, snapt Sieperda wel. „En mensen krijgen vaak echt wel een extra kans. Als het bijvoorbeeld heel heet is in de zomer en iemand heeft daar hinder van vanwege zijn ziektebeeld, kunnen wij dat aanvangen. Het CBR houdt hier dan rekening mee. Ook Sijpersma heeft meerdere kansen gehad.” Daarnaast moet het niet uitmaken waar je afrijdt, zegt Sieperda. Iemand moet in principe overal in Europa kunnen rijden. Alle routes, zo is het bedoeld. „Hier zit ik dus niet helemaal op één lijn met Sijpersma. Aan de andere kant: hij was nu wel bij de ene energie kwijt om in Heerenveen te komen. Terwijl Sneek een goede CBR-locatie heeft. Het is een lastig probleem.” Linksonder rechtsom, je hebt nu eenmaal het CBR te maken, besluit Sieperda. „Er is geen andere partij. Je kunt niet kiezen.”

vens, neffens de AVG ferbean, en foar oangfang waard ik dêrmei konfrontearre. Dan steane jo al o' efter.”

Hij zakte opnieuw en kon hierna nog naar het UMCZ-ziekenhuis in Groningen voor een test van 200 euro in een simulator. Dat deed Sijpersma. Bij de test hoorden allerlei vragen over rechtsingeliksens. Wêrom doecht it o' vijf uur en de simulator had ook nog eens drie keer een technische storing. „Mei de reis ensa derby duorre it noch folle langer. Ik wie rijgogen earen ûnderweis. Ik wie sloopt.” Ook deze laatste strohalm werd geen succes.

ONDER EEN VERGROOTGLAS

De Sneker bladert door zijn papieren en vraagt zich hardop af of het CBR iedereen zo grondig aanpak. Hebben alle mensen die achter het stuur zitten zo onder een vergrootglas gelegen? Zijn al die miljoenen autobestuurders volledig rijbewaam en rijvaardig? Sijpersma heeft het antwoord al. „Der is rjochtsûngeliksens. Wêrom doecht it CBR net mear foar kwetsbere âlderen?”

Hij hoopt dat de landelijke politiek actie onderneemt. Het CBR en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, waarmee hij veelvuldig contact had, doen niks voor hem. Naar de Nationale Ombudsman loopt nog een lijntje, maar ook dat gaat gebeuren, vindt Sijpersma. Zijn vragen worden niet beantwoord.

Volgens hem moet er snel een onafhankelijke professionele instantie komen, gefinancierd vanuit de wegenbelasting, die de belang behartigt van alle rijbewijsbezitters en de 'bedrijfsindependente' van het CBR verhelpt. Zo'n organisatie is er nu niet. Bizar, aldus Sijpersma. Een kuis voor de politiek en het ministerie. „Elkenien kin dan suggestjes melde. Foarbyld is Lareb, it sintrum dêr't alle bywurkningen fan medisinen meld wurde kinne. Dêr wurdt yn de praktyk wat melde. No binne by it CBR âlderen it ôffertputse.”

‘Ouderen worden na een botsing standaard aangemeld bij het CBR, jongeren niet’

Bert Kabel, een van de verkeersrechtsspecialisten in Nederland en advocaat in Eindhoven, stond Piet Sijpersma bij met zijn (afgevoerd) bezwaarschrift tegen het CBR. Kabel vindt het „heel opmerkelijk” dat bij de tweede rijtjest van Sijpersma dezelfde examinator aanwezig was als bij de eerste test en dat de oorgarts genegeerd werd. Dat moet anders, zegt hij. De verkeersrechtadvocaat trekt de zaak van de Sneker breder. „Oudere mensen die worden aangehouden door de politie of marchasseuse worden eerder aangemeld bij het CBR. Dat is mijn ervaring. Bij een jongere die

slingert met zijn auto zeggen ze: hij zat waarschijnlijk op zijn telefoon. Bij een oudere: dit is niet meer vertrouwd. Ouderen worden na een botsing standaard aangemeld bij het CBR, jongeren niet. Dat zie ik gewoon gebeuren. Dit is ongelijkheid.” Vervolgens komen veel ouderen in een fuik terecht, aldus Kabel. „Zo'n 75 procent van de ouderen komt niet door de rijtjest heen. Dat weet het CBR ook.” Een examinator laat iemand dan bewust naar een drukke plek rijden, vertelt hij. Bijvoorbeeld de grote rotonde bij Arnhem onder de A12, in de spits. „Het CBR zegt dat je die rotonde te allen

tijde moet kunnen nemen. Maar veel ouderen midden zulke plekken en momenten zelf al. En ze rijden bijvoorbeeld niet in het donker. Iemand als Sijpersma doet al rustig aan.” Hou wat meer rekening met de omstandigheden, de leefwereld en het 'bereik' van de persoon, zo vat Kabel het samen. „Dat kan ook. Het CBR kan een geografische beperking, in kilometers, meegaven aan je rijbewijs. Dan krijg je een code.” Volgens CBR-woordvoerder Wessel Agterhof bestaat zo'n tussenoplossing niet meer. Cryptisch: „Het is op papier wel een mogelijkheid, het wordt alleen niet meer gedaan.”

Het verkeer is veranderd, het is veel drukker.” Advocaat Kabel kan daar niet bij. „Het CBR is hier heel streng”, zegt hij, „maar is dat niet bij de jeugd.” De organisatie zou ouderen best anders mogen benaderen. „Het klopt dat het reactievermogen bij oudere mensen afneemt, maar zij compenseren dat met langzamere rijden. Dus veiliger. Plus: ouderen houden zelf al rekening met het weer en de drukte.”